

FØLELSE OG SYNÆSTESI

Om temaet "Tema med variationer"

Da Vendsyssel Kunstmuseum i 2010 ønskede at udvide sin samling af selvportrætter, gik det op for mig, at jeg til dato kun havde offentliggjort et eneste selvportræt. Det drejer sig om en lille tuschlaveret sort-hvid blyantstegning, der præsenterede mig i den danske oversættelse af J.R.R. Tolkiens "Tree and Leaf" i 1987. Det var altså nyt og spændende; og jeg har oplevet det overordentligt intenst!

Jeg har ofte talt om, at et væsentligt aspekt ved mit maleri er "at se på det, der ser"; "synssansen perciperet" som Per Højholt udtrykte det. Og ofte har jeg i forhold til udtrykket "introspektiv naturalisme" sagt, at det ydre sete motiv, "objektet", et landskab fra Vendsyssel, for eksempel, bliver brugt som en slags spejl til introspektion, "indadseen". Hvad ville der så ske, når det ydre objekt ER et spejl? I alle de portrætter jeg har tegnet og malet gennem årene, siden jeg var 13; uanset hvor forskellig modellen fysisk har været fra mig selv, har jeg oplevet, at det hele starter som et selvportræt. Når så på et tidspunkt skiftet indtræffer, og det er portrætmodellens ansigt, der tager over på papiret eller lærredet og dominerer, er det for mig en lykkelig oplevelse af ikke at være alene. (Dette har sidenhen overbevist mig om rigtigheden i Jacques Lacans ideer om "spejlstadiet" i personlighedsudviklingen). Jeg begyndte at tegne blyantstudier fra spejlet, adskillige, for, som jeg plejer at sige i forhold til portrætter, "at lære ansigtet og dets proportioner at kende, specielt øjnene, og få en ide om, hvad der er bag øjnene". Det føltes tegning for tegning mere vanskeligt at skulle lægge sig fast på et enkelt ansigt og dets udtryksmuligheder. (Det må siges i forhold til et selvportræt, at være en enorm fordel at alt, hvad der hedder kalender, logistik, sessionernes varighed etc. er uhyre enkelt at løse). Tværtimod var følelsen, at det essentielle ofte ville befinde sig i relationen mellem de meget forskellige udtryk.

Så var det, at Carl Nielsen og Paul Hindemith kom frem i bevidstheden igen. Hvad med at bruge deres musikalske visioner af de fire klassiske temperamenters som et spejl for mine følelser og måden, hvorpå de mærker mit ansigt i spejlet? Ideen om at inddele menneskeheden temperamentalt i de fire hovedgrupper kolerisk, flegmatisk, melankolsk og sangvinsk går helt tilbage til Hippokrates (460- ml. 375 og 351 f. Kr.) "lægekunstens fader". Uanset hvad man videnskabeligt kan mene om dette i dag, markerer inddelingen et forsøg på at markere kardinalpunkter i en kortlægning af menneskers emotionelle adfærdsmønstre; deres humør, deres følelser. Sætte ord på en ordløs følelsesverden.

Carl Nielsens anden symfoni fra 1902 og Paul Hindemiths "Tema e 4 Variazioni per pianoforte e orchestra d'archi" fra 1940 er to, synes jeg, vidunderlige kompositioner begge med undertitlen "De fire temperamenter". Konceptuelt er den helt væsentlige forskel, at Hindemiths temperamenter er 4 variationer over et originalt tema, som præsenteres i begyndelsen. Nielsens værk har 4 satser svarende til hvert sit temperament og blev efter uropførelsen kritiseret for ikke at være en "symfoni", men "en suite af stemninger for orkester". Jeg oplever efter omkring 50 komplette gennemlytninger (langt flere af enkeltsatserne) det modsatte: De fire satser udgør et emotionelt dramatisk, nærmest "narrativt" forløb, der når til en forløst og forløsende konklusion i den sangvinske slutsats. Jeg valgte at følge Nielsens fire satser til dette synæstetiske eksperiment, fordi der ikke vises et grundtema: Edward Elgars Enigma-variationer inspirerer mig ved at være 14 variationer over et aldrig eksponeret originalt tema. Metaforisk kan vi forestille os, at de 16 ansigter i det samlede selvportræt er komplementære variationer over ideen om SELVPORTRÆTTET, ANSIGTET eller SANDHEDEN om dette ansigt, som vi på denne måde (muligvis) kommer tættere på ...

- I. "Allegro collerico" *GULT*
Ansigtet øverst til højre er et forsøg på at gå ind i det vanvid, Carl Nielsen så i den koleriske figur i det folkelige farvetryk, der inspirerede ham på en Sjællandsk kro, mange år inden han skrev symfonien i 1901-1902
- II. "Andante comodo e flemmatico" *GRØNT*
Når jeg maler karnationen eller "hudfarven" i et portræt bygger jeg oftest farvelagene komplementært op i grønt for derefter at fuldende ansigtsfarven lag på lag i rødt; det får de rødlige toner til at gløde med mere dybde. Her har jeg gjort det modsatte i de 2 pointillistiske dele: Først malet med rødt i grunden og derefter malet grønt over det røde, for "flegmatisk" at bremse og neddæmpe det, der gløder...
- III. "Andante malincolico" *BLÅT*
Det smertefuldt blokerede, det tyngende, det selvopvædende feedback. En neddykning i den depressive dynamiks onde cirkel. At give slip på troen og håbet...
- IV. "Allegro sanguineo" *RØD*
Min oplevelse er, at komponisten ønsker at "lande" i det sangvinske temperament,
velvidende at det ofte betyder at træffe beslutninger mere med følelserne end med refleksionen...